

www.unis.edu.rs

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 3. У Будиму 15. Фебруара 1865. Год. VII.

Синодски предлог

о србским основним школама.

(Продужетъ.)

29. ПРЕМИЈЕ. Приликом изпита могу се прилежној деци неке премие дати, које председатељ изпитни по назначењу учительвом раздае.

За набавлењъ премия може мест. школ. управитељ из местног школ. фонда колко е нужно новаца сваке године извадити.

За премие ние слободно друго шта давати, но само књижице ил иконице, које митропол. црквени савет одобри.

30. ШКОЛСКИ ОДМОРИ. За одморе одређенису окром недељни и празнични дана зими среда по подне, а лети цео четвртак, али ако преко недељъ празник падне, то се има школа у одморни дан накнадити.

Одмори о великим празницима су: о Божићу 5 дана, почевши са туциним даном; о Ускресу 6 дана, почевши са великим четвртком; о Духовима 3 дана.

Велики одмор трае на главним школама од 18. Аугуста до почетка Октобра; а на осталим школама по местним потребама, а то е или као предпоменуто, или од Петрова до Преображења; само у бреговитим пределима у Хрватској и Славонији од Аранђелова до Богоявљеня.

О виноберу где га има имаю се деца на 5 дана разпустити, а дане те има мест. школ. управитељ одредити.

И о великом распусту имаю деца недељом и о празницима пре службе божие у школу доћи и у цркву ићи, другие се каштигую родитељи исто као и за одсуства од редовне школе.

31. ИЗПИСИВАНЪ ОД ШКОЛЕ. Пре навршене 12 односно 13 год. неможе ни едно дете од ове школе одпуштено бити, окром неки под 25 наведени случајева.

Деци, којој само два ил три месеца до пуне 12 односно 13 год. треба, може дисцезански школ. инспектор одпуст дати, ако су добар успех учинили.

На крају 12 односно 13 год. има свако дете из сви за ову школу прописани учевни предмета, ако је можно у присуству дисцезанског школ. инспектора испитано бити, и ако још није довољно научило науке вероизповедне, и читати, писати и рачунати, то мора и даљ у школу ићи, окром да је тако тупоглаво, да ни надежде нема, да ће то моћи научити.

Кое дете добро испит положи, добива одпуст од ове школе и о том сведочбу.

У ту сведочбу има се уписати прилежност у походњу школе и успех у поединим наукама.

За ту сведочбу има свако дете 50 нв. у местни школ. фонд платити.

32. ДЕВЈАЧКА ШКОЛА. У којој год општини два учитеља основне школе има, има едап само мушку, а други само женску децу учити, и по томе се имају одма мушка и женска деца одлучити, друге женској деци одлучена места, скамије одредити.

Исто тако ако је више учитеља у месту, има их половина мушку, а половина женску децу учити.

У свакој девојачкој школи има се увести учитељка за женске радић, и ова има децу не само у плетиву и везу него и у другим нуждним домаћим радњама обучавати.

За девојачке школе имају се умолити разумне госпође, да као вештакић повремено своје предлоге ради бољг напредка ове школе и деце општине подносе.

33. ГЛАВНА ШКОЛА. Дисцезанска школ. власт има се постарати, да се у већим варошима и местима главне школе дигну.

Главна школа има 4 разреда са 4 учитеља, и свога сопственог управитеља.

Учитељ и управитељ главни школа наименује митрополит. цркв. савет на предлог дотичне консисторије.

За учитељ главни школа могу само они предложени бити, кои су од (под 9) поменуте изпитне комисије проглашени, да су способни за учитељ на главној школи.

За управитељ глав. школе могу само онаки люди предложени бити, од коих се известно надати, да ће позиву овом подпуно одговорити.

За управитељ глав. школе ваља суразмерну награду одредити.

Учительима на глав. школи повишује се деценилни прилог макар плата 600 ф. а. в. и прешла.

На глав. школи учисе окром они под 22 наведени наука и окром рисаня још едан език, и то онај, на ком ће деца гимназијне ил реалне науке слушати.

Код сваке глав. школе има се завести библиотека.

34. НЕДЕЉНА ШКОЛА. Уза сваку основну школу има се одма завести и недељна ил повторавајућа школа.

Свако дете дужно је по одпусту из основне школе до крај 16 а по потреби и до 18 год. недељну школу походити.

Ослобођени су од ове школе само они, кои другу коју школу походе.

За ову науку има се учитељу суразмерна награда дати, најманџ 1 ф. а. в. од детета.

Зарад уредног походања ове школе воде се исте оне књиге и стоје исте оне каштиге, као и за обичну школу.

И недељошколци мушки и женски имају се одлучено учити, и ако нема два учитеља и две школске собе, то се имају момчад пре, а девојке после подне на науку скупљати.

Цркве није допуштено на ову науку употребити.

У недељној школи има се окром повторавања оног у основној школи свршеног читати наука о земљоделству и домоводству, и наука о чувању здравља и неге у болести, зарад чега се имају удесне читанке списати.

На науци недељошколаца има увек ил парох ил други кои члан цркв. одбора присуствовати.

И ови ђаци имају на крају течаја јавно испите положити, и неможе нико од ове школе ослобођен бити, док на крају 16 или 18 год изпит са добрим успехом неположи.

И ови добивају по изпиту сведочбу, да су ову школу свршили, и без ове сведочбе неможе се нико венчати, другачије плаћа дотични парох 50 ф. а. в. у мест. школ. фонд.

При ослобађању од ове школе има сваки 1 ф. а. в. у школ. фонд положити.

35. ШЕГРТСКА ШКОЛА. За занатлијске и трговачке шегрте има се по варошима недељна школа увести.

У овим школама има се учити: рисањ, краснописанњ, трговачки рачуни, штилистика и просто књиговодство, и има се читати историја заната и трговине, за које се такође имају удесне књиге списати.

Шегрте, кои још незнају читати писати и рачунати, имају учитељи за суразмерну награду у вечерњим приватним часима најпре у овом извештају, да могу у поменути праву шегртску школу ући.

Кои господари децу ову задржавају од школе, плаћају 2 до 4 ф. а. в. за свако одсуство у мест. школ. фонд. Исто тако плаћају и за свако одсуство ове деце од недељног Богослуженја.

Пре ослобођења од ове школе има сваки положити изпит и о овом сведочбу добити.

При ослобођењу од школе има сваки 2 ф. а. в. у местни школ. фонд положити.

И за ову науку има се учитељу суразмерна награда дати, најманџ 2 ф. а. в. од детета.

36. ПОХОДЕНЪ ТУЋЕ ШКОЛЕ. Ни едно дете не може туђу основну школу ходити пре нег што е три нижа разреда своје народне школе прешло, изузевши она места, где своје нема.

Србску правосл. децу у туђим основним ил главним школама има дотични парох у науци вере учити, на крају год. јавни изпит с њима одржати, и о томе извештај дијецезан. школској власти поднети.

37. ПРИВАТНИ УЧИТЕЉИ И ШКОЛЕ. Нисе ником допуштено привате давати у основним наукама, ако нема на то допуштенија од дијецезан. школ. власти, другчије плаћа каштигу од 2 до 20 ф. а. в. у местни школ. фонд.

Нисе ником допуштено приватне школе отварати ако нема допуштенија, које се само на основу прописани сведочба о вештини тој добити може.

И на овим школама има се на крају сваке школске године одржати изпит пред местн. школ. управителџм, и има се извештај дијецез. школ. власти поднети.

38. МЕСТНИ ШКОЛСКИ ФОНД. Свака община има свој школски фонд.

Тай фонд и пџгова каса има се одлучено од црквени фондова руковати.

Рачуни се предају на исти начин као и о црквеним фондовима и касама.

39. УПРАВА НАД ШКОЛАМА.

а. Местна управа. Местну управу над школама води мест. црквени одбор. Он заступа и общину и вишу школску власт и посредује између њих.

Права и дужности местног одбора према школи и учительима као и према вишим школским и осталим властима биће у посебној инструкцији прописане. У главном су следеће: он се стара за напредак школе и деце правоверни, педагогичко дидактички, где стручни школа има и за стручни, па онда и за здравствени и материјални; стара се, да су школска здања, намештај и опреме у добром стању, да учителяма плата уредно иде, да деца школу уредно походе, да су са школским потребама добро снабдевена, да се сви школски налози точно пазе, да учитељ све дужности своје точно извршује, да се школско имање савестно рукује и употребљава.

Ове различите струке свога стараня поверава одбор на посебне инструкције појединим способним лицима. То су лица следећа:

а. Местни школе управитељ настоји над педагогичко дидактичком

б. местни парох, ако није он управитељ настоји над веро-законском

в. местни школе старатељ настоји над материјалном струком;

г. за девојачке школе где их има, и

д. за шегртске школе имају се поставити особита овим струкама вешта лица за настојатељ.

Сва ова лица бира одбор од вешти ljudi и пријатеља школе, уопште које он најспособније за то познаје, на 6 година, и подноси консисторији на одобрење.

Окром предпоменути лица имају још и следећа у тај одбор за надзор школа ући: управитељи главни и средњи школа (гимназије, реалке, препарандије) где их има, и по едан учитељ основне, главне и сваке средње школе, ког они сами међу собом на две год. изберу.

Сва ова лица дужна су сваког месеца у пленарној седници местн. цркв. одбора устмен ил по потреби писмен извештај о стању школа дати.

б. Дијецанска управа. Досадашња протопресвитератска школска управа има престати и има се на свакој дијецези поставити по едан мирски школски инспектор.

Овај мора бити теоретичко и практично изображен муж, који задају школе и средства за њи напредак добро познаје, који је можда и сам учитељ био.

За попуњић тог места разписуе консисторија стециште, и предлага три кандидата митрополит. црквеном савету, а овај једног избере и правителству на потврђењ подноси.

Плата овог инспектора е 1200 фор. а. в. са децениалним прилозима од 150 фор. а. в. по потреби одмереним паушалом за путне трошкове и пуном пензиом после 30 год. службе.

Дијецзан. школ. инспектор е референт код консисторије за све школске ствари. При одправљању школски у делокруг консисторије спадајући послова и њгов е глас тако меродаван, да не може она закључити, ако он непристане, него мора у таквом случају сва дотична акта заједно са оба изцрпљна сепаратна мињња митропол. црквеном савету на решењ поднети.

Остала права и дужности овога дијецзан. школ. инспектора биће у посебној инструкцији прописане. У главном су следеће: он има све школе свог дистрикта сваке године едаред, слабије школе и дваред обићи, спољашњ и унутрашњ стањ сваке школе добро провидити, све препоне, колко у њговом делокругу стое одклонити, неодложна зла одма с места вишој власти јавити; он оценуе способност учитеља, чини предлоге за похвалу ил одпуштањ, за пензиу ил придавањ помоћника, он предводи учитељске конференције и пази на руковањ местни и дијецез. школ. фондова.

Најдуже месец дана по свршеној визитацији школа има обширац извештај о стању школа и удесне предлоге за побољшањ консисторији поднети, кон извештај консисторија митропол. црквен. савету шаљ заједно са наредбама, које е тим поводом издала.

Сви дијецез. школ. инспектори састаю сваке год. едаред и са главним инспектором светую се о напредку школа.

в. Главна управа. Главну управу над свима срб. народ. школама има срб. патријарх са митроп. црквеним саветом. У томе е савету мирски главни школски инспектор референт школске струке.

Овог бира митроп. црквени савет, односно овог други одсек и то предлагајући троицу патријарху, кон једног избере и правителству на потврђењ подноси.

Права и дужности овог главног инспектора прописане се у посебној инструкцији; у главном су оне, што и школски саветника и главни инспектора: он води надзор над радњом дијецез. школски инспектора, зато мора бар сваке 3 ил 4 год. све школе обићи; он има управу над препарандном и при изпитима и оце-

наша приправника; он има реферату у митропол. цркв. савету о свима школск. пословима.

г. Врховни надзор. Врховни надзор над свима срб. школама има правителство, и узима на ово како код сви остали конфесии и нација тако и овде само луде ове нације и вере.

40. АСИСТЕНЦИЈА ПОЛИТИЧНИ ВЛАСТИ. У случају да би местне ил дијез. школске власти потребовале асистенцију политични власти, то се имаю на ове обратити, које ће им нуждну помоћ колико у ових делокругу стои дати, или писмено узроке зашто је немогу дати навести.

Како се поступа с рачунаљком.

(Једно питањ за учитељ).

Рачунаљка је школска справица тога ради у школу узета, да се одлакша деци наука рачуна. Она има пошире постолѣ, да се неби лако преваливала, и на постолу (ногама) стоје два појка узправљѣна добро углављѣна ступца, кои су озго и оздо исто тако појчим пречагама везани, те тим изгледа, као оквир од каквога великог прозорског окна, начинѣно све од тврдог дрвета, а има и од гвозђа. Кроз та оба усправљѣна ступца продевено је 10 појачи гвоздени жица, и прикочанесу, да немогу испасти; а на сваку жицу навизано је по 10 повећи дрвени зрна, која се могу лако овамо и онамо смицати.

Ступци треба да су најманѣ по дјана јакн (широки и дебели) најманѣ $2\frac{1}{2}$ рифа високи, и најманѣ 1 риф едан од другог одстојећи. Зрна мораю на ово растојанѣ ступаца бар као крупни ораси велика бити, и болѣ ако су мало ал мало пљосната него сасвим округла. Гвоздене жице треба да су најманѣ за ширину од 2 така зрна едина од друге размакнуте, да зрна и из даљѣга болѣ у очи падаю. Зато је нужно, да је величина зрна према дужини жица одмерена тако, да све 10 зрна едно уз друго стојећи тек половину жице заузму, да друга пола жице празна остане, на којој ће се радити.

Цела справица треба да је толико велика, да је могу сва деца са свои места не само видити, него и свако поединце зрно добро разликовати, макар справица накрај себе стајала.

Још је нужно, да има преко нѣ покривач, било од тврде

артне, или од платна, или од танке даске, да се могу она зрна по-
крити, што за кои мах нетребају.

Цел є, деци наочигледно представити броєве, коє овом
справицом најболѣ иде, и не само да деца добию јасне појмове о
броєвима, него и о сва 4 вида обичног рачуна, а све без цифри и
на врло лак начин.

Али за ово мора учитель I. *) имати књигу ону под насло-
вом: **Методика ручна на памет**, с многобројним задаћама за
вештбанѣ, (у Бечу, код дирекције школски књига, за 38 нов.)
мора є добро проучити, разумети и мора умети све оне у њој
наведене рачунске задаће деци на рачунаљки показати.

Овај є услов и важан и нуждан тако, да без тога неће моћи
ни разумети следећа упутства за поступак с рачунаљком. У
предпоменутој књизи наћиће све, што год є нужно за постепено
ступањє са децом у науци наизустног рачуна. Што год се у књи-
зи представља деци наочигледно помоћу цртица, то се овде чини
помоћу ови дрвени зрна. У књизи има толико много и различити
примера за задаће, да ниє нужно овде ником пови измишљати,
већ само оне вешто употребити. За први разред деце одређено
є коло броєва од 1 до 100.

II. Пре сваког рада на рачунаљки ваља сва зрна на едан
крај жице сабити, и од њих толико на други крај жице смаћн,
колико є за онај мах нужно, а остала зрна треба покрити.

Ради се овако: н. п. уз §. 8. едан (види Методику).

Кад є учитель показао деци единицу цртом на табли, онда
извуче на рачунаљки изпод покривача едно зрно, па говори и
показує: оно є една црта, а ово є едно зрно; и онда пита даљ
по књизи: од коих још ствари у школи има само по една? и
остало (види у књизи). **)

III. Сва на видик извучена зрна остају откривена и непоре-

*) Римске цифре означују правила.

***) Изпривши први одсек од §. 8, наведе вешт учитель по кои при-
мер с' поля, н. п. шта сјає обдан с' неба? сунце. Колико има су-
наца? Едно. Тако употреби и више примера, н. п. едан месец,
едно небо, една црква, едно гроблѣ, едан сеоски дом, едан
отац, една мати, едан Бог.

Показујући даљ по трећем одсеку §. 8. како се пише еди-
ница научи их добар учитель и црквено славенски па и римски
знак од единице.

покривена докле, докгод се цео рад с њима неизради, и тек онда се смичу уз остала, што су покривена. *)

Н. П. уз §. 9. Два. Учитель извуче изпод покривача едно зрно и говори: овде видите 1 зрно; и извуче друго говорећи: и још 1. 1 зрно и још 1 то су 2. Колико је дакле зрна ово? показујући прстом на оба. Напишите и на вашим таблицама сваки по 2 црте. Колико руку имаш ти? Колико ногу? очию? и остало по књизи. (**)

IV. С почетка се ради све само на највишой жици, да могу преко глава напред седеће деце видити све и она што натраг седе.

Где су у књизи стављене између црта тачке, то се представља на рачуналки размакнути зрнима. Ово је врло нужно особито док се деца баве у првом колу бровва, т. е. од 1 до 10 (види књигу од §. 8. до §. 18).

Н. П. §. 10. Три, стое црте овако: |. |. |. или овако ||. |. пак исто тако има учитель и на рачуналки зрна ставити ил свако за се одлучено, или два едно уз друго, а треће размакнута.

V. Кадгод се шта ново казује, било да учитель деци говори или да дете одговара нужно је у исти мах и зрна по оном стављати.

Н. П. §. 11. Четири. Учитель. Ово су 3 зрна (извучи 3 зрна) и ево још 1. 3 зрна и још 1 су 4. Колико сам зрна извучао? (показујући на ова 4). Или: по књизи |. |. |. |. Колико је 1 (извучи едно зрно) и још 1 (извучи друго и ставља одлу-

*) Где нема покривача, ту се стави учитель уз рачуналку тако, да собом закљони она зрна, која нетребају. Исто тако научи и децу.

***) Изцрпивши први одсек од §. 9. даде неки учитель и друге примере од два, сат има 2 сказальке, књига 2 корице и др. и обавести децу, шта је пар; па даје примере и из други наука, и. п. први пар људи Адам и Ева, прво двоје деце Каин и Авел, две таблице закона, кое је пророк Мојсей од Бога примио на гори синайској.

Овом приликом није излишно, да учитель кредом на табли нацрта, што се са две црте представити даде и. п. усправљен крст \dagger , положен крст \times , шатрица или угао издигнут, устма доле обореним Λ , положен и окренут лево \leftarrow , окренут десно \rightarrow , стрмоглављен, устма у вис дигнутим ∇ , краковима већма разглављен или већма стиснут и др., кое ће све и деца радо на своим таблицама правити.

Тако поступа гдекоји вештни учитель са примерима и са цртама и код остали бровва особито код единични.

чено) и још 1 (извлачи треће и ставља одлучено) и још 1? (извлачи и четврто). То су ускупа 4 (смиче их сва 4 уједно).

У књизи стои и овако III. II. Колико је 2 и 2? (ставља 2 зрна заједно и башка опет 2 заједно) то су 2 пара. Оди начини ми и ти од ова 4 зрна (смиче их уједно) 2 пара. Дете мора их размаћи тако, да сваки за се пар разговетно стои.

VI. За смицањ и размицањ зрна најболѣ је прутити ил ленир узети, другиче деца рукавом намештена зрна поремете, ил изпинују се, да их руком дохвате свале целу справицу.

Било да учитељ ил дете шта на рачуналки показује ваља увек да тако уз њу стане, да сва деца виде, шта ради, а не да сву справицу закљони.

Учитель. Изађи и покажи ми на рачуналки све броеве, што си их досад научно. Покажи најпре 1. (Дете смиче на првој жици 1 зрно и говори: ево 1). Покажи 2. (Дете смиче на другој жици 2 зрна и говори: ево 2). Покажи 3, 4, 5. (Дете смиче на трећој жици 3, на четвртој 4, на петој 5 зрна и говори: ево 3, 4, 5). У. Кажи и покажи ми те све броеве по реду озго? (Дете брзи и показује: 1, 2, 3, 4, 5). У. А кажи и покажи их по реду али натрашке, оздо? (Дете говори и показује: 5, 4, 3, 2, 1).

Исто се овако поступа и у другом колу броева, т. е. од 10 до 100. Само не треба никад показујући броеве веће од 10 десетице на жицама без узрока разбијати. Н. П. показујући број 25, ваља повући цео први и други низ, и с трећег 5 зрна одличати, а не стављати н. п. на свакој жици по 3 и по 2 зрна, или по 4 и 3 и том подобно; ербо оним начином деца лакше и јасне виде, схвате и упамте и десетични строј броева и десетично његово растварањ, кое се не да ни цртама ни прутитима ил другим средствима ни тако брзо ни тако јасно ставити ни схватити.

VII. Сваку задаћу, коју смо ради деци учинити наочигледно ваља тако представити, да брзо виде и схвате, како постају десетице. Исто тако ваља да ради и дете кад одговара, ер тако се пре и болѣ уозна са десетичним строем броева.

Н. П. Учитель каже: човек има 20 зуба кутњак (и смакне целу прву и другу жицу на десно) и 8 предњак (па смакне на трећој жици 8 зрна десно) и 4 очњак и то 2 очњак горња (па покаже на трећој жици 2 зрна на левом крају жице) и 2 подочњак (па смакне на четвртој жици 8 зрна десно и покрие, а остину на четвртој жици само та 2 зрна лево изпод ова 2 озго на видуку) и пита: колико има дакле одрастао човек зуба ускупа?

Оваким смицанѣм увиди дете одма, да су ту 3 десетице и 2 единице.

Овај и овом подобан пример ваља дакле тако као што је речено представити, а не и. п. овако: на прве две жице по 10, на трећој 8, а на четвртој 4, јербо се тим трећа десетица недопуши, а има у задаћи доста броева и може се поунити.

Али сабиранѣ броева кои се састоје из десетица и единица може се учинити на два начина, па и на два начина наочигледно представити, као:

1. додавајући к првом броју узетом у цело најпре само десетице од другог броја, па онда овог и единице (види у књизи §. 34, в) или

2. узевши најпре само десетице од првог и к десетице од другог броја ускупа, па онда додавши единице од првог и к њима единице од другог броја. Н. П. 26 јабука и 18 јабука колико је ускупа?

По првом правилу има се овако на рачунаљки представити: 26 (смакни на прве две жице по 10, и на жици четвртој а не на трећој 6 зрна на десно) и 10 (смакни то 10 на трећој жици на десно) и 8 (смакни на четвртој жици 4 зрна на лево и на петой жици 4 зрна на лево, а све остале покри) то је 40 (показујући на жицу 1, 2, 3 и 4) и 4 (показујући она 4 зрна на жици 5-ој).

Поново примечавам да је преко нужно, да учитељ све што овде рекне у исти мах деци и наочигледно представи, другачије нема цело казивањѣ ни пола вредности, зато, што су деца далеко више око него уво.

После овако свршена рада ваља ту тако изашавшу икону од зрна на рачунаљки оставити непоремећено, па онда друге згодне примере на њу употребити. Н. П. Уч. Милош има 26 ораја, а Милан има 18, колико имаю ускупа? Покажи ми Миливоје брой ораја што их има Милош? (Дете одговарајући: Милош има 26, показује 10 на првој, и 10 на другој и 6 на четвртој жици на десно смакнути зрна). Уч. А покажи Миланов брой? (Дете одговарајући: Милан има 18 показује 10 на трећој жици десно и 8 разлучено 4 на четвртој и 4 на петой жици на лево смакнути зрна). Учитељ потврђује, да је тако и повторавајући показује опет на 26 и 18 и пита: Па колико би било ускупа, кад би обоица све своје ораје у едну чинио сасуди? Дете: било би 44. Уч. Зашто? Дете: јер 26 и 10 сасу 36 и 8 то је 44. Док дете ово говори мора и показивати, најпре 26, па 10, па 8. Уч. Одкуда је то, да 36 и 8 чини 44? Дете: 8 и 6 единица (показујући их) чине 14 десе-

тицу и 4 единице; та десетица и још ове 3 десетице (показујући их) то су 4 десетице, и ове 4 единице (показујући их) чине ускупа 44.

По другом правилу има се задаћа она о јабукама овако на рачуналки представити; 26 јабука (смакни 10 зрна на првој и 10 на другој жици и онда на трећој жици најпре 2 зрна за се и опет 4 за се, а остала 4 зрна на трећој жици покри) и 18 јабука (смакни 8 зрна на четвртој жици а 2 покри, и смакни 10 зрна на петой жици) то су 44. Зато: ер една десетица (показује прву жицу) и друга десетица (показује другу жицу) и трећа десетица (показује 2 зрна с треће и 8 са четврте жице) и четврта десетица (показује пету жицу) чине 40; и још 4 (показује 4 на трећој жици) чине ускупа 44.

Ако би се догодило, да дете погрешно у рачуну, негледећи на рачуналку, то га ваља опоменути, да добро гледа и брзи. Доцније запита и учитељ дете, да одговори на памет без гледана на рачуналку. Н. П. колико је 38 и 25? а дете одговори погрешно н. п.: 38 и 25 есу 53, онда Уч. изађи и смакни 38 зрна тако, да дођу 3 десетице на 3 горње жице, а 8 единица чак на шестој жици. Дете учини. Уч. Ко уме казати, зашто смо прескочили четврту и пету жицу? Дете: Ербо је 25 има 2 десетице и 5 единица, па зарад те 2 десетице оставили смо те две жице празне. Уч. Тако је; смакни дакле те 2 десетице на те две жице. Дете учини. Уч. А остали 5 единица стави доле, како ћеш то учинити? Дете смиче на шестој жици она 2 зрна лево, а изпод њих на седмој жици заоставша 3 зрна. Учитељ покривајући остала зрна пита: колико дакле имаш десетица? Дете: 6. Уч. и колико још единица? Дете: још 3. Уч. колико је то ускупа? Дете: то је 63. Уч. У колико си дакле мало пре погрешно, кад си реко, да је 38 и 25 = 53? Д. Учитава десетицу.

Оћемо ли да представимо како се одузима 18 од 26 управо 18 од 44 (напред стављен пример с јабукама) то се смичу зрна сасвим противно од онога напред поменутога начина. Н. П. Милош је имао 44 јабуке али је дао Милану 18, колико му је остало? То се овако ради: Милош је имао 44 јабуке; 44 је састављен број, састоји се из 4 десетице и 4 единице, (и говорећи ово смиче 4 десетице и 4 единице на горепоменути начин, а остала зрна покрие). Ал Милош је дао Милану 18 јабука, то је 8 единица (и показује 4 на петой жици и смиче на лево и одлучује 4 на четвртој па смиче и те на лево под покривач) и 1 десетицу (смиче сва зрна на трећој жици лево под покривач). Остало је дакле Милошу

још 10 (показује прву жицу) и 10 (показује другу жицу) и 6 (показује четврту жицу) то је 26. Или:

Милош је имао 44 јабуре (показујући 4 десетице на 4 горњих жице, и 4 јединице на петом жици) а је дао Милану 18 (смиче 10 на четвртој жици и 4 на петом и још 4 са треће жице лево под покривач) остало му је дакле 26 (показује 2 десетице на жици првој и другој и 6 јединица на жици трећој).

Оћеш ли да представиш број 100 растворен на бројеве парне или на непарне то растури зрна десно и лево овако; жицу 1 и 2, 5 и 6, 9 и 10 лево, а жицу 3 и 4, 7 и 8 десно, то је 100 парно растворено; а за непарно смакни жицу 1, 2 и 3, 7, 8 и 9 на лево, а жицу 4, 5, 6 и 10 на десно.

Пример за ово: Уч.: Колико има двадесетица у стотини? Дете: има 5 двадесетица. Уч.: За 5 књига или тестета артис платиш 1 ф. а. в. шта кошта 1 књига? Д.: Кошта 20 новч. Зашто? и т. д. (Све се у исти мах на зрвима рачуналке показује).

Уч. Колико тридесетица има у стотини? Д. има 3 тридесетице и 1 проста десетица. Уч. Кад књига артис кошта 30 новч. шта ће коштати 3 књиге? Д. Коштаће 90 новч. Уч. Зашто? Д. Ср су Зпут 3 десетице 9 десетица или 90. Уч. А кад би за 3 књиге дао у дућану 1 ф. а. в. колико би новаца имао патраг примити? Д. Имао би примити 10 новч. Уч. Зашто? Д. Зато што је и т. д. И ово се све у исти мах на рачуналки показује).

На овај начин имају се и све остале задаће наочигледно представити. Н. П. Колико петица, колико четрдесетица, педесетица, шездесетица и др. има у стотини? Покажи на рачуналки.

(Продужиће се.)

Школске вести.

ОЦЕНЕ У ПРЕПАРАНДИИ. Кр. уг. Наместништво издало је за римске препарандије следећу наредбу: да се код сви римс. препарандија има одсад сваке по године држати редовни изпит у присуству управитеља и сви професора и успех увести у дотичне записнике, где се по себи разуме, да изпит второлетних приправника на крају године има служити за оцену њихове способности за учитељство, по чему им се имају и сведоче издавати. А оцене су наређене ове: отличан, изврстан, прве, друге и треће класе. Отличан је, ко има из сви ил из највише предмета „отлично“ а изостали „изврсно.“ Изврстан је, ко има из највише предмета „изврсно“ из мањ „отлично“ или само из једнога „добро“ а из остали „изврсно ил отлично.“ Прве је класе, ако нема ни једно „недовољно.“ Друге је

класе, ако има само едно „недовољно.“ Треће је класе, ако има само едно „слабо.“ Из владана су наређене ове оцене: отлично, похвално, уредно, едва уредно, неуредно. У походушколе ово су оцене: врло прилежан, ко није ни едаред изостао; прилежан, ако је сва одсуства извинио; мањ прилежан, ако није сва одсуства извинио; неприлежан, ако је више реда изостао, па нешто извинио, а нешто не. — Из прилежавана пажњ и издурана у томе ово су оцене: похвално, добро, довољно и недовољно. Из поступка са децом ово: пријатан, озбиљан, благ, суров. Из изговора ово су: разборит, неразумљив, а из поедини предмета ово су: 1) отлично, 2) изврсно, обое значи еминенцију; 3) добро 4) довољно, обое значи прву класу; 5) недовољно значи другу 6) хрђаво значи трећу класу.

НЕДЕЉНА ШКОЛА ЗА ШЕГРТЕ. Како се на овој данас са сви страна отимловој конкуренцији само живо изображене и изостреп занатлија одржати и предначити може, то је у погледу на ово изображене наместничество дојноаустриско предлоге трговачке коморе одобрило, да се сваке среде и суботе на вече по пуна два сата школа ова држи, да се у њој највећма вештају деца у писано потребни писмени саставака, земљопису, повестници, рачуну, геометрији и особито у писању; да се учители за овај труд из варошки каса плаћају и од трговачки комора; да је сваки учитељ дужан свако то дете прилежно учити и точај пописе дече водити, имена небрежливих магистрату увек подносити, кои има одма прописане прилично велике новчане каштиге истераги; изостајће од школе извинио само болест и то осведочена. Наместничество је додало још строг налог магистратима, да пазе, да господари ове и остале дужности своје према шегртима строго пазе и изпуњавају.

УЧИТЕЉСКЕ СКУПШТИНЕ У ЧЕСКОЈ. Прошле године било је у четири ческе дијецезе 339 учитељски скупштина, на којима је присуствовало 1515 свештеника и 7507 учитеља. Од небројни питања о учитељским радњама, која су за те скупштине задавана и израђивана била особито су се отличовали учитељи у израђивању практични покушаја, како се има изградити у школи овај ил онај комад из буквара или читанке и показалису, да су се за ово својски спремили и прилежно књиге читали, и ту су одма и сви остали имали прилику без муке и труда научити се разумном и вештом методичком поступку.

Окром ових радова држане су на скупштинама практичне лекције о поединим предметима из популарне хемије, физике, наравне историје, о неги челе, свилене бубе, воћака, о чувању здравља, о користи дистриктски школски библиотека и т. д. Особиту су пажњу обраћали на недељну школу, где се догоарало, како да се удеси, да прилежније у њој долазе, шта да се ту учи, и које књиге да се ту употребе.

При свима скупштинама гледали су председници, да састанци будулик искрености и братске љубави, и опазило се велики успех особито у њим крајевима, где су скупштине ове најчешће држане.

ПРАВОСЛ. ШКОЛЕ У ТЕМИШВАРСКОЈ ДИЦЕЗИ за год. 1864

по званичном извештају консисторије.

У Темишв. дицези било е прошле год. у 283 места са 65471 правосл. домова и 464 парохие школа 13 мушки, 13 женски, и 282 помешане мушке и женске; међу овима 74 србске, 217 романски, и 17 помешани србско-романски, полудневна само 1. Недељни школа било е 270, за женске радић само 2 и 2 за шегрте. Места без школе има 19 са 564 дома и 211 мушке а само 165 женске деце. Свега деце за школу биле: мушке 24104, и женске 20722. Колико е од ове деце србске а колико романске неможемо казати, ер у извештају о овом код многи места ни приметбе нема. Од ове деце ишло е у школу 13433 мушке а само 3987 женске, а ише ишло 27782. Дистрикски надзиратеља било е 11, местни 284, учитеља 323, учитељки 2 старатеља 284. Школски здания собствени било е 283, најмлђни 15, безплатно уступљени 4; и од ових е у добром стану 134, средићм 110, рђавом 58. Глуво-неме деце било е 13, слепе 5, све 18 без школе.

Изпоређуюћи ове броеве са ланьскимa видимо да се број умалио: 5 парохия, 1063 дома, 2 школе помешане мушко-женске, 3 школе србске, 322 мушке деце за школу, и 3 учитеља; а порастао: 1 школа помешана србско-романска, 481 женске за школу деце, 346 мушке деце, која походе школу и 787 женске. И овде има много незгодни и готово невероватни позиција и врло би добро било, кад би што то за узроке знати могли н. п. куд су се денуле парохие и домови, србске школе и учитељи и остало, а одкуда е порастао број помешани србско-романски школа.

ПРАВОСЛ. ШКОЛЕ У ВРШАЧКОЈ ДИЦЕЗИ год. 1864 по званичном извештају консисторије. *)

Прошле год. било е у вршач. дицези у 146 места са 30438 домова и 246 парохия, школа: 1 главна мушка, 4 одлучене мушке, 5 женски и 141 помешана мушко-женска; чисто србски само 9, романски 135 и 6 помешани србско-романски, а полудневна још ни една. За женске радић била е 1, за шегрте 3, недељни само 5. Деце за школу способне било е 9140 мушке и 7460 женске (попис неваљало као и лане). Кожко е од ове деце србске а којко романске незнае, нигде у извештају нема ни приметбе о овом. Места без школе има 2 са 124 дома и 43 мушке а 37 женске деце. У школу е ишло 5999 мушке и 1910 женске деце, а 8771 ише ишло. Глуво-слепе деце било е 15 и слепе 5, све 20 без школе. На овим школама било е дистрикски надзиратеља 5, месни 144, учитеља 156, учитељка 1 и старатеља 144. Школски здания биле 138 собствени и 12 најмлђни, и од њи у добром стану 57, у средићм 61, а хрђави 29.

Изпоређуюћи ове броеве са ланьскимa умалио се на броју: 4000 домова, 8 парохия, 2 смешане и 14 романски школа, и деце за школу

*) Овом приликом умољавамо најпокорније преч. консисторије: карловачку, крачку, горњокарловачку и далматинску, а исто тако и дирекције србски школа у крајини, да нам ове податке о своим школама саопште.

мушке 176; а умножило се: 1 мушка школа, 2 женске, 3 србске, женска деца се 532, и порастао број деце коју школу походе 249 мушке, 350 женске. И овде се има исто оно приметити о недостаточности подиса што и код темишварског извештаја.

СРЕСКЕ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У НОВОМ САДУ: Код саборне цркве стои главна школа, има 4 мушке и 3 женске класе; код алмашке цркве има 1 мушка и 1 женска основна школа; код св. Јовановске цркве 1 мушка, и на салашима 1 помешана. — На њима има 11 учитеља и 2 учитељке за женске радњѣ. Сваки учитељ има по 500 ф. а. в. редовне плате, и 3 учитеља главне школе још по 51½ сваки, што уче шегрте. Старија учитељка има 250 фт. плате, 50 фт. у име стана и 3 хвата дрва, а млађа учитељка 200 фт. плате и 2 хвата дрва. Управитељ има 210 фт. а. в. хонорара за труд. Окром тога имаю сви учитељи за помяѣ у цркви неки 120 фт. неки 80 фт. а неки по 60 фт. — Мушки учитељи имаю по 25, женски по 20, а учитељке зими по 10 а лети по 15 сати недељно рада у школи. — Прошле год. било е у I. глав. класи 36, у II. 34, у III. 61, у IV. 30, свега 161 мушке, а женске у I. 60, у II. 61, у III. 35, свега 156 деце; у алмашку мушку школу ишло е 105, у женску 40, у јованску 48, а салашку 38 и ту 18 женске деце, свега дакле ишло е у школу 548 и то 214 женске и 334 мушке деце. — Православни домова има 1600, са окол 800 за школу способне деце, по томе долази на 2 дома тек по 1 дете. Од ове е деце окол 250 без школе остало и ово су највише салашка, па како су салаша на врло великом простору расејани, није можно у једну школу све их сабрати. — Прошле год. основао е преосвештени владика Платон још једну нову основну школу на кисачком гробљу низ капелу о свом трошку, и учитељ овај има до 300 фт. а. в. плате из фондације окром стана и огрева.

ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У НЕАПОЛУ биле су још 1860. год. тако запуштене, да е на 450,000 становника само 18 школа било; а по извештају од прошле год. има данас 97 мушки и 98 женски основни школа, са 4634 мушке и 5360 женске деце. Окром тога отворене су 3 педельне школе са 2452 деце. За ове школе плаћа варош 177000 фр. годишњѣ учитељима, и преко 130,000 има други трошкова на ове школе. Око подизања и овога необичнога унапређења ових школа највећма су се трудили сенатор Имбријани и инспектор Фара. Слава им!

НАГРАДОНОСНА ДЕЛА. Земљалско правителство у Штаврској издало е награду од 500 ф. ко напише најбољу читанку за децу из основне школе о земљоделству и шумарству са обзиром на климатичне околности и нарав земљѣ у Штаврској.

Лист овај излази месечно дваред: сваког 15 и последњѣ.

Кошта заједно са додатком 4 фр. а додаток сам 1 фр. на год.

Изд. и уређуе Др. Ђ. Натошевић. — Штампач кр. уг. свеучил. печатња.

Молитва

о упокоеніи блаженнаго младенца
Георгіа.

Господи Іисусе Христе Боже нашъ, породив-
шимся во водѣ и Духѣ, и въ непорочномъ житіи
къ тебѣ представляющимся, царство небесное дати
вѣщавый, и рекый: „оставите дѣти приходити
ко мнѣ, таковыхъ бо есть царство небесное.“
смиренно молимся, нынѣ во насъ представленномъ
рабѣ твоємъ непорочномъ младенцѣ Георгію, по
твоємъ неложномъ вѣщанію, царствіа твоего
наслѣдіе дарши: насъ же безпорочное сподожи
прейти, и христіанское скончати житіе: со всеми
святыми твоими, въ небесныхъ чертозѣхъ во-
дворитиса.

Яко ты еси воскресеніе, животъ и
упокоеніе всѣхъ рабовъ твоихъ, и нынѣ
представленномъ рабѣ твоємъ непорочномъ младен-
цѣ Георгію, Христе Боже нашъ, и тебѣ славу во-
звѣщаемъ со безначальнымъ твоимъ Отцемъ, и съ
пресвятымъ и влчимъ, и животворящимъ твоимъ
Духомъ, нынѣ и присно, и во вѣки вѣковъ. Аминь.

Вѣчнаа твоя память достоклаженне, и присно-
памятне младенче Георгіе.

Вѣчнаа память.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

За споменъ
ЂУРЕ ЗЛАТОЈ БРАНИСЛАВА
ВУКИЋЕВИЋА
рођеногъ 13. Новембра 1862,
преселившегъ се у вѣчностъ
у Сомбору уочи 13. Фебруара 1865.

На Лазареву Суботу 1865.